

- VIII. 4073 - 324 / 1034-35 - 1935. vi. 21. - vegyes. - brüt. j. pót;
 " 4191 - 27 / 1035-36 - " x. 1. - brüt. j. pót - szbs;
 " 4291 - 127 / " " - " xii. 21. - körténcsi - szbs;
 " 4481 - 317 / " " - 1936. vi. 5. - kékes - egyhangú.

Lagyménad, Bihar m. 1912. ix. 23. ír.

Analízis dátum: 967 / 1935-36. j. h. g.

Rkp: 1936. június 6.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

ME: 1936 MÁJ. 13.

844 szám. Előirat: _____

1935 — 1936. Utóirat: _____

Prínlátásra kiadatik :

Dr. Szász Jenő

" Bogóky Ferenc
professzor matematik.

Debrecen 1936. május 13.-án.

X. J. J. J.
e. i. délután.

Elfogadom!

A. 1936. V. 14.

Elfogadom.

D. 1936. máj. 20.

Dr. - szék

A váltó átruházása.

Doktori értekezés

Készítette:

Einstein István

A 2098

Forrásmunkák:

- 1./ Dr. Szende Péter Pál: Magyar Hitel-
jog II. kt. Budapest 1930.
- 2./ Dr. Kuncz Ödön: A Magyar Kereskedel-
mi és váltójog Vázlata II.rész. Budapest
1922.
- 3./ Dr. Nagy Ferenc: A Nemzetközi Váltójogi
Egyezmény Budapest 1912.
- 4./ Dr. Pethő Tibor: A Váltó. Budapest 1927
- 5./ Dr. Bozóky Géza: Magyar Váltójog Buda-
pest 1926.

Mielőtt tulajdonképeni témánk tárgyalásába fognánk, bevezetésül foglalkozunk -egész röviden- magával a váltóval és annak gazdasági jelentőségével. Először tehát azt vizsgáljuk, hogy mi a váltó és milyen szerepet tölt be a gazdasági életben?

A váltónak legkörültekintőbb alapossággal megszerkeztett definícióját Grünhut adja, mely szerint: "A váltó törvényes formában kiállított értékpapir, melyben a papir kiállítója vagy felhívást intéz egy személyhez, hogy a papirban megjelölt lejáratkor meghatározott pénzösszeget fizessen a papirban előre névleg

megjelölt, vagy a forgatmánnyal igazolt személynek, vagy maga igéri ennek a fizetésnek a teljesítését; értékpapir, amellyel a papir jogos birtokosának javára a váltójogban külön szabályozott, egyedül az íráson nyugvó, szigorúan egyoldalú, az alapügylettől harmadik személyekkel szemben függetlenített, egészen saját magára támaszkodó, absztrakt beváltókötelezettsége /váltószerű kötelezettség/ állapittatik meg mindazoknak a személyeknek, akik a papírra sajátkezüleg vagy képviselő útján vezetett formális írásbeli nyilatkozattal fizetési ígéretet tettek."- Röviden tehát a váltó pénzüsszeg fizetésére irányuló értékpapir, s mint ilyennek a gazdasági életben betöltött szerepét két főcsoportra osztjuk:

1./ a váltó kiválóan alkalmas

hiteleszköz és

2./ a váltó -különösen nemzetközi forgalomban- a legmegfelelőbb fizetési eszköz.

Önként következik, hogy a váltó a gazdasági életben betöltött ezen funkcióit csak akkor tudja tökéletesen ellátni, ha nincs személyhez kötve, -mint sok más értékpapir- hanem harmadik személyekre könnyen átruházható.

A váltó átruházásának rendszerinti módja a forgatmány. A váltónak mint hiteleszköznek jelentőségét épen az adja meg, hogy forgatmány útján átruházható. De a forgatmány csak rendszerinti és nem kizárólagos módja a váltó átruházásának, mert a váltót át lehet ruházni egyszerű átadással /üres forgatmány esetében/, magánjogi vagy váltóengedménnyel, meg lehet

szerezni örökség, egyesülés, üzletátruházás/az üzlet vásárlója átveszi az aktívákat is/ , a váltó kifizetése / a névbeccsülő fizető a fizetés ellenében a váltó átadását követelheti/ stb. útján is. Fordítva: a forgatmány célja nem is mindig az átruházás, mert a forgatmány célja lehet a váltókövetelés érvényesítésének másrabilizása /meghatalmazási forgatmány/, vagy a zálog forgatmány esetében a váltókövetelés elzálogosítása is. Sőt a lejárat előtti forgatmány átruházó hatása egészen más, mint a lejárat utáni forgatmányé, s amikor egyszerűen csak "forgatmányról" beszélünk, akkor mindig a még le nem járt váltó átruházásnak rendszerinti módját említjük.

A váltó-forgatmány lényegét

legkönnyebben úgy érthetjük meg, ha ezt az intézményt a vele rokon jogintézményektől elhatároljuk. Legtermészetesebbnek mutatkoznék a forgatmányt a magánjogi engedmény egyik különös fájának tekinteni, annál is inkább, mert a váltótörvény azt a magánjogi szabályt, mely szerint a hitelező követelését szerződéssel tetszése szerint másra átruházhatja /engedmény/ nem helyezvén hatályon kívül, kétségtelen, hogy a váltóhitelezőnek is joga van arra, hogy váltókövetelését bárkire "engedményezze". /A váltókövetelésnek erre az átruházására az engedmény magánjogi szabályai teljes mértékben állanak ugyan, de olyan követelésről lévén szó, amelyet a váltó nélkül érvényesíteni nem lehet, a váltó engedményezésének csak akkor le-

het értelme, ha a jogutód a váltót is megkapja./ Ha azonban csak futólag is végigtekintünk a forgatmány és az engedmény közötti különbségeken, meg kell győződnünk arról, hogy e különbségek a forgatmányt az engedménytől lényegesen eltérő jogintézménnyé alakították át, s a forgatmány a követelés átruházás magánjogi szabályait lényegesen tágitotta.

Einert szerint már nem lehet a forgatmányt egyszerűen engedménynek minősíteni, mert ebben az esetben a forgatmányos csakis jogelődjének jogait szerezhethné meg, míg -mint később látni fogjuk- a váltóforgatmány esetében a forgatmányos a váltóból eredő összes jogokat megszerzi.

Töhl a váltóforgatmány sajátos

joghatásait az utalvány /intézkedés/ segítségével véli megvilágíthatónak. A forgatmány mind célját, mind alakját, mind pedig joghatásait tekintve: nem más mint intézkedés. A váltóra vezetett forgatmány egy új intézkedés, mely a régihez csatlakozik. A forgató ugyanazt teszi, mint a kibocsátó tett: utasítja az intézkedésvezetőt, hogy helyette a forgatmányosnak fizessen és ezzel a váltó elfogadásáért és kifizetéséért maga is felelősséget vállal. Azonban mégis van különbség a forgatmány és az intézkedés között. A forgatmánynál csak az átruházó és az igazoló hatás a lényeges kellék, a felelősséget a forgató kizárhatja; a forgatmány accessorium, melynek érvényessége és tartalma teljesen a váltótól függ.-

A váltóforgatmány lényegét és különleges természetét csak akkor láthatjuk világosan, ha jogi hatásait részleteiben is megvizsgáljuk. A forgatmányt a forgató és a forgatmányos között keletkező szerződés létesíti, amelynek célja a váltó tulajdonának és ezzel a váltóban kifejezett váltókövetelésnek az átruházása. Perfektté a szerződés akkor válik, ha a forgató a forgatmánnyal ellátott váltót a forgatmányosnak átadja./A váltótörvény 36.§-a szerint a váltó a forgatmányos tulajdonává akkor válik, midőn a váltó, forgatmánnyal együtt, neki átadatik./ Ha nincs ilyen szerződés vagy nem érvényes ez a szerződés, a váltóadó-sok jogosítottak megtagadni a fizetést.

Nézzük, hogy alakul a forgatás

/átruházás/ a gyakorlati életben?

Pl. Tamási Áron kereskedő Fehér Imre földbirtokostól 1000 P.-t kap kölcsön, amelyet négy hónap múlva kell Tamásinak visszafizetnie. Fehér váltót állít ki, melyet Tamási elfogadóként aláír. A váltó szövege a következő lesz:

Debrecen, 1935. március 1. 1000 P.-

1935. július hó 1. napján fizessen Ön ezen első váltónál fogva saját rendeletemre Egyezer pengőt. Értéke pénzben.

T. Tamási Áron urnak Debrecen, Fehér s.k.
Ó.u.1 sz. Fizetendő Debrecenben, Tamási sk.

Fehér a fenti példában rendelővényes és kibocsátó, Tamási pedig mint intézvényszerző a váltót aláírta, tehát elfogadó.

Fehér a váltóban kitett 1000 P.

váltóösszeget Tamásitól csak július 1.-én követelheti vissza, mert a lejárat idejét kölcsönösen állapították meg július 1.-ben, s Tamási kötelezettségeinek mindenben pontosan eleget tett, a megállapított kamatokat havonként pontosan megfizette, tehát nincs mód arra, hogy Fehér Tamásitól a lejárat előtt a váltóösszeget visszakövetelje. Pedig Fehérnek május közepén pénz kell, hogy aratógépet szerezzen be. Mit csináljon tehát, hogy gépet vehessen? Pénze nincs; van azonban egy 1000 P.-ről szóló váltója, amely -tekintve, hogy Tamási jó bonitású kereskedő- értékesíthető. Elviszi a váltót az Alföldi Takarékpénztárhoz, hogy ezt neki eladja. Az eladás ugynevezett leszámítolással történik. A Takarékpénztár átveszi a váltót megvizsgálja, hogy a

lényeges kellékek a váltón megvannak-e, továbbá, hogy a váltó nem aggályos-e, azaz törlés vagy javítás nincs-e rajta, azután, ha Tamásit, vagy Fehért nem ismeri információt szerez be felőlük és megállapítván, hogy Fehér árubeszerzés /termelés és nem fogyasztás/ céljából vette fel a váltóösszeget, Fehérnek a váltóért a következő kiszámítás alapján fizet:

Fehér a váltót 1935.május 16.-án számittatja le.A lejárat 1935.julius 1. A Takarékpénztár a benyújtás napját nem számitva, a fenti időtartamra, tehát 46 napra a váltóösszegeből levonja a kamatot,. A kamatlábat a pénzpiac helyzetéhez és a Nemzeti Bank kamatlábihoz igazodva pl. 8 %-ban állapítja meg és a következő képlet szerint számol:

$$\text{Kamat} = \frac{\text{tőke} \times \text{napok száma} \times \text{százalék}}{36.000}$$

azaz $1000 \times 46 \times 8 : 36.000 = 10.22 \text{ P.}$

Ezt az összeget levonvan a váltótőkéből, marad 989.78 P., mely összegből levonva még az 1% leszámítolási díjat, a maradék 979.78 P.-t a Takarékpénztár Fehérnek kifizeti.

A fenti eljárást váltóleszámtolási eljárásnak nevezzük, s nem más, mint a váltónak s ezzel a váltóban foglalt követelésnek a váltóbirtokos által való eladása.-

Tegyük fel azonban, hogy az Alföldi Takarékpénztár kispénzü intézet, amelynek tőkére van szüksége, s azt a pénzt, amit Fehérnek kifizetett újra gyűmölcsöztetni akarja. Eladja tehát másnap

a váltót az Első Budapesti Banknak, amely 6%-os kamatlábat számítva, $1000 \times 45 \times 6 = 270000:36000 = 7.5$ P.-t kamat fejében, $1/2$ %-ot pedig leszámítolási díj fejében levonva az Alföldi Takarékpénztárnak 887.50 P.-t fizet ki. Az Alföldi Takarékpénztár tehát visszakapja a pénzét és ezen az ügyleten 7.80 P.-t nyert. Ezt az eljárást a váltóleszámítolással szemben visszleszámítolásnak nevezzük.

Most ha az Első Budapesti Banknak szintén szüksége van a váltóba befektetett pénzére, a váltót nálánál még nagyobb pénzüintézetnél viszontleszoltatja, amely még kisebb kamatlábat és leszámítási díjat számítva, az Első Budapesti Banknak megfelelő kis nyereséggel-visszafizeti a pénzét.

A váltóleszámítolásnak a fentiek

szerint tehát az a célja, hogy a hitelező még a váltó lejáratára előtt pénzhez jusson. A váltót akár személy, akár cég leszámíthatja és a leszámító viszontleszámíthatja. Ez utóbbi - a viszontleszámítás- korlátlan láncolatban akárhányszor történhetik, természetesen mindig csak a váltó átadása mellett.

A leszámítási eljárás nyomot hagy a váltón is. Mikor a váltót leszámíttatjuk, azt mondjuk, hogy a váltót forgatjuk. /Igy kapjuk a forгатmány elnevezést./Azért nevezzük ezt az eljárást forгатásnak, mert a forгатásból eredő váltónvilatkozatokat a váltó hátlapjára vezetik. Aki a váltót továbbadja az a forгатó, aki a váltóért értéket ad és a váltó birtokába jut, az a forгатmányos.

Forgatmányos bárki lehet, aki szerződéses jognak alanya lehet, sőt a váltót olyan személyre is lehet forgatni, aki a váltón már szerepel. Ilyenkor az - a váltójogban különben sem szokatlan-helyzet áll elő, hogy egy személy több-féle szerepet tölt be anélkül, hogy szükségképpen iuris confusio következne be.

A forгатmány alakját illetőleg a váltótörvény - a forгатmány lényeges kellékei felsorolásának mellőzésével-megköveteli az írásbeliséget, azaz azt, hogy a forгатmányt magára a váltóra és pedig a váltó hátlapjára vezessék. Ennek figyelembevételével a forгатmánynek két-féle alakját különböztetjük meg:

a./ teljes, vagy kitöltött forгатmányt és

b./ üres forгатmányt.

A fenti példában az első forgató Fehér Imre, a váltó első bitokosa. Fehér forgatmányosa az alföldi Takarékpénztár, mely azonban rögtön forgatóvá válik, mihelyt a váltót az ő forgatmányosának az Első Budapesti Banknak továbbadja.

A váltó hátlapja - a forgatmányok láncolata- tehát a következőképen fog alakulni:

Fizettség az Alföldi Takarékpénztárnak vagy rendeletére /vagy csak egyszerűen: "Alföldi Takarékpénztárnak"/

Fehér Imre s.k.

Fizettség az Első Budapesti Banknak /Első Budapesti Banknak/

Alföldi Takarékpénztár
Kiss s.k. Nagy s.k.

Első Budapesti Bank
Kovács s.k. Asztalos s.k.

Ebben a példában nyilatkozatok

és aláírások, illetőleg cégjegyzések
vegyesen fordulnak elő. Itt látjuk a tel-
jes vagy kitöltött forgatmány példáját.
A kitöltött forgatmányban legelőször is
a rendelvényes nyilatkozatát látjuk, mely-
ben az Alföldi Takarékpénztárt nevezi meg
forgatmányosának és amelyet a forgatma-
nyos aláírt. Ezután az Alföldi nevezi meg
az Első Budapesti Bankot forgatmányos gya-
nánt, majd az Első Budapesti Bank aláí-
rását látjuk. Ha utóbbi tovább forgatná
a váltót, ugy cégjegyzése előtt, az
előbbiekhöz hasonló formában, azt a sze-
mélyt vagy céget jelölné meg, kire a vál-
tót forgatta.

Megjegyzendő, hogy teljes vagy
kitöltött forgatmány fennforgásához a
rendelvényes és a további forgatók át-
ruházási nyilatkozata -amellyel a forgat-

mányost megnevezik- nem feltétlenül szükséges, mert elégséges csupán a forgatmányos és a forgató nevének vagy cégének a váltó hátlapjára írása./Pl. Alföldi Takarékpénztárnak Fehér Imre./ Az átruházó szándék külön kifejezése azért nem szükséges, mert ezt eléggé kifejezi a váltó átadása.

A kitöltött forgatmánnyal szemben áll az üres forgatmány. Példánkban ez a következőképen fog alakulni:

Fehér Imre s.k.

Alföldi Takarékpénztár	
Kiss s.k.	Nagy s.k.

Első Budapesti Bank	
Kovács s.k.	Asztalos s.k.

Itt csak aláírások és cégjegyzések fordulnak elő. Az első forgató ebben a példában is Fehér Imre, második az Alföldi Takarékpénztár, harmadik az Első

Budapesti Bank. Itt nyilatkozatok nincsenek, azonban az aláírások egymásután következéséből látjuk, hogy milyen sorrendben forgatták a váltót. Az üres forgatmányt - a teljessel szemben- tehát az a negatívum jellemzi, hogy a forgatmányos neve nincs benne megjelölve.

Az üres forgatmány elismerését a gyakorlati élet hosszas küzdelmek után vivta ki, hogy ezzel a váltónak is ugyanazt a forgalomképességet biztosítsa, amelyet a bemutatóra szóló értékpapír élvez.

Az üres és kitöltött forgatmányok váltakozva is előfordulhatnak, ekkor azonban az a fontos, hogy a netán kitöltött forgatmányban szereplő forgatmányos a következő forgatmányban legalább is aláírásával szerepeljen.

Az üres forgatmánynak a jognatásai ugyanazok, mint a kitöltött forgatmányéi. Emellett az üres forgatmánnyal ellátott váltó birtokosát a következő jogok is megilletik:

1./ a váltóbirtokos az üres részt akár saját, akár más személy nevével kitöltheti;

2./A váltóbirtokos a váltót továbbforgathatja és pedig akár üres, akár teljes forgatmánnyal. E továbbforgatáshoz nem szükséges az üres forgatmány kitöltése, mert a vélelem az, hogy forgatmányos az üres forgatmány ^{után} következő forgatmány aláírója;

3./ A váltóbirtokos a váltót egyszerően továbbadhatja harmadik személynek, anélkül, hogy az üres forgatmányt kitöltené, vagy a váltót forgatná. Ez a

váltótörvényben külön nem hangsúlyozott jogosultság hozza közel a váltót a bemutatóra szóló értékpapirhoz, minthogy az átruházás legegyszerűbb módját: az átadást is lehetővé teszi. Az üres forgatmánnyal ellátott váltó azonban mégsem lesz bemutatóra szóló értékpapir, mert az átadás útján csak a jóhiszemű megszerző jut ugyanazoknak a jogoknak a birtokába, amelyeket forgatmány alapján szerzett volna meg. A különbség a forgatmánnyal való megszerzéssel szemben csak az, hogy az átadó nem lesz vagyoni jogilag felelős. Az átvevővel szemben azonban viszont a váltóadósok nem hozhatják fel azokat a kifogásokat, amelyek őket az átadóval szemben megillették;

4./ A váltóbirtokos engedmény útján is átruházhatja az üres forgat-

mánnyal ellátott váltót. Kétségtelen azonban, hogy ennek a jogosultságnak nagyobb gyakorlati jelentősége nincs, mert ha az engedmény kapcsán a váltót is átadja,/aminthogy ellenkező esetben az engedménynek sem volna semmi értelme/ ezzel az engedményes~~t~~ teljesen az üres forgatmányos helyzetébe juttatja.

A forgatmányok szabályszerű :
rendben egymásután való következését a hátiratok összefüggő láncolatának nevezük. Ez az összefüggés akkor van meg, ha az első hátirat a rendelvényes nevével, minden későbbi hátirat pedig annak nevével van aláírva, ki a közvetlen megelőző hátiratban, mint forgatmányos fordul elő.-

A hátiratok összefüggő láncolat-

lata azért szükséges, mert a váltó birtokosa alakilag azzal igazolja magát a váltó jogszerű birtokosa gyanánt, hogy a hátiratoknak a rendelvénnyel kezdő láncolata összefüggően egész öhozzá nyulik le.

A forgatmány joghatásai: A forgatmánynak három féle joghatása van:

A./ átruházó hatás;

B./ igazoló hatás és

C./ Kötelező hatás.

A./ A váltótörvény 9.§-a szerint az átruházó hatás azt jelenti, hogy a forgatmány a váltóból eredő minden jogot átruház. Átruházza mindenekelőtt a váltó tulajdonjogát és ezzel a váltóban megrögzített követelést is. A forgatmány-szemben az engedménnyel- nem a forgató

jogát, hanem a váltóban megrögzített, a váltóból eredő összes jogot, különösen a továbbforgatás jogát ruházza át a jóhiszemű forgatmányosra. Ez a szabály a váltónak azon tulajdonságából folyik, mely szerint a váltó forgalomra szánt értékpapír, melynek hivatása csak az benne tanusított jogok átruházása, s így ha a forgató át akarja ruházni a váltókövetelés biztosítékaiul szolgáló mellékjogokat /pl. zálogjog, kezesség/, úgy ezt külön kell -bármilyen módon- kifejezésre juttatni, mert ellenkező esetben ezek csak őt fogják illetni, . aminek gyakorlati jelentősége lesz abban a pillanatban, mielőtt a váltó ismét az ő kezébe kerül.

A forgatmány átruházó hatásá-

nak legfontosabb következménye, hogy a forgatmányos mentesül azoktól a kifogásoktól, amelyeket a váltóadósok a forgató ellen, a közöttük fennforgó személyes viszony alapján, felhozhatnak. Ez az u.n. kifogás-korlátozás jogintézménye, melyet a váltótörvény 92-94.§-ai szabályoznak közelebbről. A váltótörvény 92.§-a szerint: "a váltóadós csak oly kifogásokkal élhet, melyek magából a váltójogból erednek, vagy amelyek őt a mindenkori felperessel ^{szemben} közvetlenül megilletik". Azok a kifogások, amelyek magából a váltóból erednek mindenkivel szemben felhozható /feltétlen, abszolút/ kifogások, míg azokat, melyeket csak a mindenkori felperessel ^{szemben} lehet felhozni, feltételes, személyes, relatív kifogásoknak nevezzük. A váltótörvény 92.§-ával ellentétes i-

rányban határozza meg ezeket /abszolút és relativ/ kifogásokat az új váltótörvény 16. §-a, mely szerint: "A váltókezesettel megtámadott személyek a váltóbirtokossal szemben nem élhetnek oly kifogásokkal, amelyek a kibocsátóhoz, vagy az előbbi váltóbirtokosokhoz való személyes viszonyukra vannak alapítva".

A forgatmány a forgatmányosra a váltóból eredő követelést és nem a forgató követelését ruházza át. Ennek a fontos váltójogi tételnek a gyakorlati következménye az, hogy a forgatmányos megingathatatlan és elvitathatatlan jogot szerez valamennyi váltóadóssal szemben, feltéve, hogy őt a váltójognak megfelelő váltókövetelés illeti, feltéve, hogy nem forognak fenn akár az adós személyében, akár objektíve olyan tények, amelyek a

váltóból eredő követelés keletkezését és érvényesítését kizárják.

A váltótörvény 92. §-a a váltóforgalom és a jóhiszemű váltóbirtokos érdekében lehetetlenné akarja tenni, hogy a váltót megszerző harmadik személy váltókövetelését olyan kifogásokkal tegyék illuzoriussá, amelyek a "váltókövetelés objektív állagát nem érintik". Amikor tehát a váltótörvény 92. §-a a "váltójogból" eredő kifogásokat a közvetlen féltől emelhető kifogásokkal szembeállítja, a váltójognak csakis azokra a rendelkezéseire lehet figyelemmel, amelyeket az objektíve érvényes váltókövetelés feltételeit határozzák meg. Fel lehet tehát hozni minden váltóbirtokossal szemben a váltójogból eredő minden olyan kifogást, amely a váltóból eredő követelést tekintet

nélkül az adós és hitelező között fennforgó személyes viszonyra- önmagában megingatni alkalmas. Minden más kifogást azonban csak az olyan váltóbirtokossal szemben lehet érvényesíteni, aki az adóssal még közvetlen jogviszonyban is áll.

A jóhiszemű forгатmányos mindig biztos lehet a tekintetben, hogy vele szemben sem az előző forгатó, sem pedig az elfogadó vagy kibocsátó olyan kifogásokat nem hozhat fel, amelyekről ő a váltó megszerzésekor nem tudott. A forгатmányossal szemben csak a váltószövegből kitűnő, vagy a váltójogon alapuló, vagy közvetlenül vele létesített megállapodásra alapított kifogásokat hozhat fel a váltókötelezett.

Vizsgáljuk meg a forгатmány átruházó hatását egy gyakorlati példán:

Halász Béla debreceni kereskedő árut vesz Német Antal budapesti nagykereskedőtől félévi hitelre 1000 P.-ért. A vételárból 200 P.-t kifizet, s a fennmaradó 800 P.-ös vételár tartozásáról váltót ad Németnek 1935. december 1.-i lejáráttal. Időközben Német felkéri Halászt, hogy 1.50 P.ös egységárban vegyen neki 5q debreceni kolbászt és annak feladásáról gondoskodják. Halász tartozásának esedékessége idején majd elszámolnak. Halász ennek a kérésnek eleget is tesz és elszámolás kapcsán értesíti Németet, hogy a kolbász feladásának költségével együtt 770 P.- kiadása merült fel, mely összeget a váltólejáráta idején tartozásába beszámítják. Egyben értesíti, hogy december 2.-án Budapesten lesz dolga és akkor fennmaradó tartozását kiegyenliti.

Ezzel szemben Halásznak december 1.-én
a következő váltót mutatják be:

Budapest, 1935, június 1. 800 P.-

1935. december 1.-én fizessen Ön ezen első
váltónál fogva saját rendeletemre 800 P.-t.
Értéke áruban. Számolja el tudositás nél-
kül.

T. Halász Béla urnak, Debrecen	Német s.k.
Fizetendő Debrecenben	Halász s.k.

A hátlapon:

Német Antal s.k.

Budai Dénes s.k.

Halász a váltóban felismeri azt,
amelyet ő Németnek adott át, amelyre tu-
lajdonképpen - Némettel szemben - csak
30 P.-vel tartozik. Minthogy azonban kö-
vetkeztetése szerint Budai Dénes jóhiszemű
forgatmányos, aki a váltót minden való-

szinűség szerint szintén áruért való fizetés fejében kapta, vele szemben a váltóból, vagy a váltójogból eredő kifogást fel nem hozhat, dacára annak, hogy teljes tudatában van annak, hogy Német 800 P.-ös követelésével szemben neki 770 P.- követelése áll fenn, s így csak 30 P.-vel tartozik, Budai megbizottjának, ki ugyancsak debreceni kereskedő, kifizeti a 800 P.-t és tőle a váltót átveszi anélkül, hogy vele szemben a 770 P.-ös követelését érvényesíti, vagy érvényesíteni próbálná.

Miért teszi mindezeket? Azért, mert a jóhiszemű forgatmányosra a váltóból eredő összes jogok átruháztatnak. A váltóból eredő jogok azok, amelyek a váltóból kitűnnek. A váltóból pedig csak az

tűnik ki, hogy Halász Béla köteles 1935. december 1.-én Német Antalnak, vagy annak kire Német ezt a váltót átruházza 800 P.-t fizetni. Német Budaira ruházta ezt a jogát, tehát Budai a váltó szövege értelmében követelhet Halásztól 800 P.-t. Arról a váltón egy szó sincs, hogy Halász viszont Némettől követel 770 P.-t, amit lejáratkor a 800 P.-be beszámíthat, s hiába védekezik ezzel Halász, a bíróság a jóhiszemű forgatmányos jogait el fogja ismerni, Halászt a 800 P.- megfizetésén felül még súlyos perköltségben is marasztalni fogja.

B./ Igazoló hatás. A forgatmány legitimál. Az igazoló hatás a forgatmánynak tulajdonképeni essentiáléja. Amíg előfordulhat olyan forgatmány, amely a

forgatót nem kötelezi és a törvény ismer olyan forgatmányt is, amely nem a váltóból eredő követelést ruházza át, addig igazoló hatás nélkül forgatmányról nem beszélhetünk.-A váltótörvény 36. §-a a forgatmánnyal átruházott váltónál a fizető adósra csakis a formai legitimáció megvizsgálásának kötelezettségét rója és pedig azért, mert a nagy forgalomképeségű váltó a materiális legitimációt nem bírja el, mert ha az elfogadónak teljesítés előtt valamennyi váltóbirtokos hitelezői miőőségének jogszerűségét és valódiságát kellene megállapítania, akkor a váltó nehézkessé válna, a forgalomképessége lényegesen csökkenne és elvesztené a kereskedelmi forgalomban betöltött és jelentős szerepét. A váltóadóst tehát

a forgalom érdekében kell felmenteni a materiális legitimáció vizsgálatának kötelezettsége alól. Azonban csakis a forgatmány menti fel az adóst a materiális legitimáció vizsgálata alól, míg az engedmény, vagy egyéb magánjogi átruházás esetében a magánjogi elvek érvényesülnek.-

Kérdés, mikor forog fenn alaki igazolás /formai legitimáció/ ? Akkor, ha a hátiratok összefüggő láncolata a váltóbirtokosig vezet, amikor tehát az első hátirat a rendelvényes nevével, minden következő hátirat pedig annak nevével van aláírva, ki a közvetlen megelőző hátiratban mint forgatmányos fordul elő,-más szóval, ha az első forgató a rendelvényes, minden további forgató pedig az, aki a megelőző forgatmányban forgatmányosként

szerepel és az utolsó forgatmányos a váltótóbirtokos. /Ha több rendelvényes lenne a váltón megnevezve, úgy az első hátíraton az összes rendelvényesek aláírásának szerepelnie kell./

Ha ez a láncolat megszakad, hégag keletkezik. Pl.:

I.forgatmány: Fizettség az Alföldi Takarékpénztárnak, vagy rendeletére Fehér Imre s.k.

II.forgatmány: Első Debreceni Vasöntöde Somogyi s.k. Debreceni s.k.

III.forgatmány: Alföldi Takarékpénztár Kiss s.k. Nagy s.k.

IV.forgatmány: Első Budapesti Bank Kovács s.k. Asztalos s.k.

Ebben a példában az első hátírat a rendelvényes nevével van aláírva,

tehát ő az első forgató. Eddig a formai legitimáció fennforog. A következő hátirat azonban már nem annak a nevével van aláírva, ki a közvetlen megelőző hátiratban mint forgatmányos fordul elő, azaz itt -szabálytalanul- nem az a forgató, aki az előbbi forgatmányban forgatmányosként szerepelt, ugyanis az első forgatmányban az Alföldi Takarékpénztárt nevezte meg Fehér forgatmányos gyanánt, a második forgatmányban tehát az Alföldi Takarékpénztárnak kellene a forgató szerepét betölteni, tehát azt neki kellene aláírnia.- Az első hátirat után az összefüggő láncolat megszakadt és hézag keletkezett. Azt látjuk azonban, hogy a harmadik hátirat annak nevével van aláírva, aki az elsőben forgatmányosnak van megjelölve, minthogy

pedig a váltótörvény 36.§-a szerint a törölt forgatmányokat a birtokosi minőség megbírálása szempontjából nemlétezőknek kell tekinteni, jelen példában a váltóbirtokosnak módjában áll a második forgatmány kitörlésével a hátiratok összefüggő láncolatát helyreállítani, s így magát váltóbirtokosi minőségében formailag legitimálni.

A formai legitimáció fennforog tehát akkor, ha az összefüggés a törölt forgatmányt megelőző és követő forgatmányok között megvan, de nincsen legitimálva a váltóbirtokos akkor, ha a törölt forgatmányt is figyelembe véve az összefüggést meg lehetne állapítani. Hogy a törlés szándékos és jogosult-e, vagy véletlen és jogosulatlan-e, az alaki legitimáció szempontjából súlytalan. ^{sőt} szabály-

szerű forgatmánynak kell tekintenünk az igazolás szempontjából a hamis forgatmányt is, feltéve, hogy valódi forgatmányként hat és a követőnek a hamisításról tudomása nincs, tehát jóhiszemű.-

Ha a fenti példában az összefüggő láncolat a második forgatmány kitörlése által nem volna helyreállítható, akkor a h é z a g hatása folytán a hézag után következő forgatmányok az elfogadó és kibocsátó szempontjából alakilag nem lennének igazolva, s ezek a váltóbirtokosnak való fizetést megtagadhatják. Ha azonban a hézag utáni forgatmányosok beigazolják, hogy a hézag utáni forgatmányos jogszerűen jutott a váltóhoz, akkor a váltókövetelést ők is érvényesíthetik. A materiális legitimáció több mint a formai legitimáció, tehát pótolja a kevesebbnek

a hiányát.-

A fiető váltóadás tehát minde-
nekelőtt a formai igazolásnak a fennfor-
gását köteles vizsgálni, s ha ezt nem te-
szí, s fizet annak dacára, hogy ez a for-
mai legitimáció hiányzik, akkor a kétszer-
fizetés veszélyének teszi ki magát.-

C./ Kötelező hatás. A forgat-
mány kötelező hatása azt jelenti, hogy a
forgató a váltó minden későbbi birtokosá-
nak a váltó elfogadásáért és kifizetésé-
ért felelős./Váltótörvény 12.§./ Ez a
szabály nagy különbséget állapít meg a
forgatmány és az engedmény között, mert
mig az engedményező csak a követelés va-
lóságáért és behajthatóságáért szavatol
és ezért is csak abban az esetben, ha el-
lenértéket kapott, addig a forgató az in-

téztvényezett elfogadó és fizető hajlandóságát garantálja; míg az engedményező szavatossága az alapviszonyból ered, addig a forgató felelősségének alapja a forgatmány.

A váltótörvény a forgató felelősségét a kibocsátó felelősségéhez hasonlóan állapítja meg, aminek az a magyarázata, hogy a forgató is végeredményben azt cselekszi, mint amit a kibocsátó: utasítja az intéztvényezettet, hogy helyette másnak /a forgatmányosnak/ fizessen. A forgató felelősségének előfeltétele és tartalma is ugyanaz, mint a kibocsátó felelősségének. Így a forgató felelőssége kiterjed:

1./ a váltó elfogadására -mert megtörténhetik, hogy a váltó már több

kézen ment át és az intézvényszerkezettől az elfogadás végett még nem mutatták be, tehát a váltónak elfogadója nincs;

2./ a váltóösszeg biztonságára- abban az esetben, ha a váltó elfogadója olyan vagyoni viszonyok közé került, hogy bizonytalan, vajjon a váltóösszeget képes lesz-e megfizetni és

3./ a váltó kifizetésébe- amennyiben a fizetés végett való bemutatás alkalmával az elfogadó, vagy az intézvényszerkezett a váltó kifizetését megtagadja, vagy a fizetésre való felhívást más okból nem teljesíti. A forgató kötelezettsége is tehát feltételes, visszkereseti kötelezettség.

A forgató felelősségének alapja a forgatmány, mint a váltókövetelést a

forгатмányosra átruházó szerződés. Ennek a szerződésnek a tartalmát váltótörvény 12. §-a a jóhiszemű forgalom érdekében kibővíti akként, hogy a forgató szerződéses kötelezettsége nemcsak a közvetlen szerződő fél, hanem minden későbbi forgatmányos javára szól. Aki forgatmány útján értéket kap a váltóért és a váltón forgatóként kénytelen magát megjelölni, az a kapott pénzért és a pénz fejében nemcsak annak a forgatmányosnak felel, kire a váltót átruházta, hanem a következő forgatmányosnak is. Viszont az a forgatmányos, aki pénzt adott a váltóért, nemcsak a saját forgatóját teheti felelőssé, hanem forgatójának összes előzőjét is, amennyiben ezek név-, vagy cégáírása a váltó valamelyik hátiratában foglaltatik,

feltéve, hogy a forgató a forgatmányhoz csatolt "szavatosság nélkül", "felelősség nélkül", "obligó-, garancia-, delcredere nélkül", vagy más hasonló kikötéssel felelősségét ki nem zárta.

A forgató tehát felelősségét kizárhatja, s bár a felelősség kizárása érdeke lehet ugyan a forgatónak, de ez magának a váltónak teljes pusztulását jelenti, mert olyan váltót, amelynek behajthatóságában maga a forgató sem bíz, senki sem fog leszámítani.

Ahhoz, hogy a kizárás joghatályos legyen, szükség^{van} határozott, világos és a forgatmányhoz csatolt záradékra. Megfelel minden olyan kitétel, amely kétséget kizáró módon helyezi hatályon kívül a felelősséget. Külön okiratba foglalt,

vagy szóbeli kizárás csakis a közvetlen szerződő felek között érvényesül.

Habár-mint fentebb említettük-forgatmányos bárki lehet akár szerepel már a váltón, akár nem, mégis ha már a váltón szereplő váltókötelezettekre forgatják a váltót, különleges esetek állanak elő és pedig:

a./ ha a váltót -lejárat előtt- az elfogadóra forgatják, ezzel a váltó-tartozás még nem szűnik meg ipso iure, habár az elfogadó a főadós és így a iuris confusio esetének előfeltételei teljes mértékben fennforognak. Az elfogadó ugyanis jogosított lejárat előtt a váltó tovább forgatni és pedig akként, hogy az ő forgatmányosa valamennyi váltókötelezett ellen váltójogot nyer. Az elfogadó azonban

mint forgatmányos a váltót senki ellen nem érvényesítheti, mert az elfogadott összegnek a lejáratkor való kifizetéséért felelős. A részelfogadó az elfogadott összegen felüli részt azonban mint forgató előzőitől követelheti. Ha a váltót a lejáratkor, vagy a lejárat után forgatgatják az elfogadóra a iuris confusio teljes mértékben beáll: megszűnik az elfogadó főkötelezettsége és ezzel együtt a visszakeresetileg kötelezetteké is.

b./ a kibócsátó mint forgatmányos csak az elfogadó ellen léphet fel, mert ő a váltó elfogadásáért és kifizetéséért felelős. Forgatmányosa az összes előzőkkel szemben felléphez, épen úgy, mint az elfogadó-forgató forgatmányosa.

c./ ha végül a váltót valamely

korábbi forgatóra forgatják, úgy az ilyen forgatmányos csak azokkal szemben szerez visszkereseti jogot, akik vele szemben már a korábbi forgatmány alkalmával is váltókötelezettek voltak, akikkel szemben tehát első forgatmánya alapján léphetett volna fel. A közbeeső forgatóknak ugyanis ő tartozik felelősséggel. Forgatmánya azonban mentesíti a forgatmányost az iménti korlátozások alól, s utóbbi az összes előzőkkel szemben érvényesítheti jogait.

Utóforgatmány. Ha a váltót a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő után, vagy pedig a határidő eltelte előtt, de az óvás tényleges felvétele után forgatták, úgy az ilyen forgatmány nem rendes forgatmány,

hanem lejárat utáni, vagy utóforgatmány, mely hatályában lényegesen különbözik a rendes forgatmánytól és pedig:

a./ a forgatmányos -utóforgatmány esetében- csak a forgató jogait szerzi meg; tehát a váltóadósok felhozhatják ellene mindazokat a kifogásokat, amelyek őket a forgató ellen megilletik;

b./ a forgató nincs kötelezve váltójogilag a forgatmányossal szemben. A forgatmány~~xx~~nak az átruházó és kötelező hatása tehát az utóforgatmánynál nem érvényesül. Mégsem azonos az utóforgatmány a közönséges magánjogi engedménnyel, mert ~~x~~ forgatmány -minemősége a formai legitimitásióban fennmarad, azaz az utóforgatmányos is csak úgy érvényesítheti a váltót, ha a hátiratok összefüggő láncolatával i-

gazolni tudja magát.

Ha a váltóbirtokos a váltó fizetés végett való bemutatása alkalmával óvást nem vétetett fel, úgy a váltóadósról hárul annak bizonyítási terhe, hogy a forgatás a váltó lejáratát után történt. A forgatmányt ugyanis mindaddig, míg a lejárat utáni forgatás bizonyítva nincs, rendes forgatmánynak kell tekinteni. Ennek bizonyítása pedig a váltóadósra, a kifogások érvényesíthetése okából, érdekében áll.

Az utóforgatmányos -minthogy nem a váltóból eredő összes jogokat, hanem csak a forgató jogait szerzi meg- közvetlen előzőjét nem perelheti. A többi előzővel szemben azonban felléphet. Ezek az előzők ugyanazokat a kifogásokat

hozhatják fel vele szemben, mint amelyeket az utolsó rendes forgatmányossal, azaz az utóforgatóval szemben felhozhattak volna. Aki tehát a váltót az óvás felvétele után, illetőleg az óvás felvételére rendelt határidő leteltével szerzi meg, nem hivatkozhat arra, hogy jóhiszemű váltóbirtokos és nem lehet közönbös előtte, hogy forgatója az előző váltókötelezettekkel milyen jogviszonyban áll.

Meghatalmazási, vagy behajtási forgatmány. Ez nem ruházza át a váltó tulajdonát, s ezzel a váltóban kitett követelést a forgatmányosra, hanem csak arra hatalmazza fel, hogy a forgatót a váltó alapján megillető minden jogot gyakorolhasson, tehát, hogy a váltóösszeget felvehesse, óvással élhessen, a

ki nem fizetett váltót akár saját neve alatt peresíthesse és a letett váltóösszeget felvehesse, szóval forгатója érdekében mindent megtegyen, amit a váltókövetelés sikeres érvényesítése céljából megtenhet, sőt a váltót újabb meghatalmazási forгатmánnal tovább is adhatja.

A meghatalmazási forгатmányost csakugy, mint a rendes forгатmányost a hátiratok összefüggő láncolata igazolja. Azonban nincs joga arra, hogy előzőjét perelje, csakis a forгатója előzői ellen léphet fel, /mert hiszen forгатója jogait gyakorolja/ viszont azok is felhozhatják vele szemben mindazokat a kifogásokat, melyeket forгатójával szemben felhozhatnának. A meghatalmazási forгатmányost senki sem perelheti, mert ő csak meghatalmazási

forgatmánnyal adhatja tovább a váltót, ez pedig meghatalmazott előzőjét, sem a forgatót nem perelheti.

A meghatalmazási forgatmány a forgatmánynak csak azt a lényeges tulajdonságát tartja meg, hogy/a forgatmány/formailag legitimálja a forgatmányost.

Ákárhányszor előfordul, hogy a forgató ugyan rendes forgatmányt vezet a váltóra, a felek akarata azonban odairányul, hogy a forgatmányos a saját nevében, de a forgató megbízásából és számlájára érvényesítse a váltókövetelést, többnyire azzal a célzattal, hogy a meghatalmazott "jóhiszemű" harmadik személy gyanánt léphessen fe, kivel szemben csak váltói kifogás érvényesíthető sikerrel. Ilyenkor leplezett meghatalmazási forgat-

mányról beszélünk. Ebben az esetben az adósnak kell bizonyítani azt, hogy a forgatmány tulajdonképpen meghatalmazást jelent. Mihelyt a váltóadós bizonyítja, hogy leplezett meghatalmazási forgatmányról van szó, jogosított a forgató ellen érvényesíthető személyes kifogásait a forgatmányos ellen is felhozni. A látszat csak addig érvényesülhet, amíg a valóság képe ki nem bontakozik. Lehetetlen és megokolhatatlan volna még akkor is a formához ragaszkodni, amikor a forgatmány jogi tartalma annak ellene mond. Nincsen szükség arra sem, hogy a forgatmányosnak tudomása legyen a forgató ellen emelhető kifogásokról és így az adós a rosszhiszeműségre hivatkozzék. Teljesen elegendő annak kimutatása, hogy a forgató csak meghatalma-

zást akart adni és nem váltókövetelést
 akarta átruházni. Figyelemmel azonban
 arra, hogy a forgatmányos itt a saját
 nevében lép fel, az adós felhozhatja a-
 zokat a személyes kifogásokat is, amelyek
 őt a forgatmányos ellen illetik.

A forgatmányt a váltónak vagy a
 váltó másolatának hátára, vagy a váltóhoz,
 vagy a másolathoz csatolt lapra kell ve-
 zetni. Ez az ugynevezett toldat, amelyre
 akkor van szükség, ha a váltón annyi a
 hátirat, hogy a váltó hátlapján már nem
 fér el. A toldat a váltó szélességének
 megfelelő papírlap, amelyet akként ragasz-
 tanak a váltó alsó keskenyebb széléhez,
 hogy arra a hátiratok folytatólag vezet-
 hető legyenek. A toldatra vezetett első
 hátiratot rendesen úgy helyezik el, hogy

fele a váltón, fele a toldaton legyen, előlapján pedig feljegyzik a váltó fontosabb adatait, hogy a toldat leválása esetén a hozzátartozó váltó fellelhető legyen.

Az engedmény. A váltó legkorszerűbb és a hitelélet követelményeinek megfelelő átruházási módja a forgatmány. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a váltó engedmény útján átruházható legyen.

Az engedmény alakilag abban különbözik a forgatmánytól, hogy az átruházó hátirat csak kitöltött hátirat lehet. Tartalmaznia kell az engedményezés kifejezését, az engedményes és az engedményező nevét. Az üres engedmény érvénytelen.

A váltóadás jogviszonya a hitelezőhöz az engedmény folytán csak annyiban változik, hogy a hitelező helyébe más

hitelező lép, maga a megállapodás érintetlenül megmarad. Az engedményes nem a váltóból eredő összes jogokat, hanem csak az engedményező jogait szerzi meg. Ennek az a folyománya, hogy az engedményes az engedményezőt a váltó alapján nem, csak a közöttük fennálló jogviszony alapján perelheti és tekintve, hogy az engedményező jogait szerezte meg, ennek pedig mint váltóbirtokosnak joga van arra, hogy a váltót tovább forgassa - a váltót forgatmánnyal is továbbadhatja.

Ezzel körülbelül be is fejeztük a váltó átruházásának a tárgyalását. Láttuk, hogy a váltót kétféleképpen lehet átruházni: 1./ forgatmánnyal és 2./ engedménnyel. Míg azonban az engedmény, habár egyes esetekben -pl. a recta-váltó eseté-

ben- igen alkalmas átruházási mód, addig a forgatmány az előbbinél -váltójogi szempontból- sokkal tökéletesebb, miért is a váltó átruházásának rendszerinti és a hűtelélet követelményeinek leginkább megfelelő módja: a forgatmány.

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁR
12462 1980 Gyakorlati kézikönyv